

## HALLINTOVALIOKUNNAN LAUSUNTO 26/2014 vp

### Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2015

#### *Valtiovarainvaliokunnalle*

#### JOHDANTO

##### *Vireilletulo*

Eduskunta on 16 päivänä syyskuuta 2014 lähettänyt hallituksen esityksen eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2015 (HE 131/2014 vp) valmistelevasti käsiteltäväksi valtiovarainvaliokuntaan.

Eduskunnan työjärjestyksen 38 §:n 3 momentin nojalla hallintovaliokunta on päättänyt antaa toimialaansa koskevan lausunnon talousarvioesityksestä valtiovarainvaliokunnalle.

##### *Asiantuntijat*

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- Rajavartiolaitoksen apulaispäällikkö, kontra-amiraali Matti Möttönen, poliisijohtaja Sanna Heikinheimo, valmiusjohtaja Janne Koivukoski ja maahanmuuttojohtaja Sirkku Päivärinne, sisäministeriö
- valtion työmarkkinajohtaja Juha Sarkio, finanssineuvos Hannele Savioja ja neuvotteleva virkamies Jari Kallela, valtiovarainministeriö
- taloussuunnittelupäällikkö Matti Väisänen, opetus- ja kulttuuriministeriö
- apulaisosastopäällikkö Olli Kerola, neuvotteleva virkamies Mikko Nygård ja finanssisih-teeri Marianne Koivunen, sosiaali- ja terveystoiministeriö
- resurssi johtaja Jyrki Wasastjerna, Poliisihallitus
- rahoitusjohtaja Reijo Tuori, Espoon kaupunki

- kaupunginjohtaja Lauri Lamminmäki, Kouvolan kaupunki
- suunnittelupäällikkö Reijo Vuorento ja kehittämisspäällikkö Jouko Heikkilä, Suomen Kuntaliitto
- kuntakehityspäällikkö Seppo Tiainen, Pohjois-Karjalan maakuntaliitto
- suunnittelija Minna Salminen, Julkisten ja hyvinvointialojen liitto JHL ry
- neuvottelupäällikkö Markku Nieminen, Julkisen koulutettujen neuvottelujärjestö JUKO ry
- asiamies Timo Nousiainen, Palkansaajajärjestö Pardia ry
- puheenjohtaja Yrjö Suhonen, Suomen Poliisijärjestöjen Liitto ry.

Lisäksi kirjallisen lausunnon ovat antaneet

- työ- ja elinkeinoministeriö
- Valtakunnansyyttäjänvirasto
- Hätäkeskuslaitos
- Maahanmuuttovirasto
- Poliisihallitus
- keskusrikospoliisi
- suojelupoliisi
- Pelastusopisto
- Tulli
- tietosuojavaltuutettu
- Vähemmistövaltuutettu
- Helsingin poliisilaitos
- Hämeen liitto
- Joensuun kaupunki

— Lahden kaupunki  
— Oulun kaupunki

— Poliisi-, ulosotto-, syyttäjä- ja maistraattilakimiesten edunvalvontajärjestö PUSH ry.

## VALIOKUNNAN KANNANOTOT

### *Perustelut*

#### **Kuntatalous**

Vuoden 2015 talousarvioesitys on laadittu tilanteessa, jossa julkisen talouden tilanne on heikko ja kasvunäkymät vaisut. Työmarkkinoiden tilanne pysyy edelleen heikkona. Vuonna 2015 sekä valtiontalous että kuntasektori ovat selvästi alijäämäisiä. Kuntien toimintamenot kasvavat mm. väestön ikärakenteen muutoksesta aiheutuvan palvelutarpeen kasvun seurauksena. Talouskasvun ennustetaan elpyvän hitaasti, minkä vuoksi kuntien veropohjan kasvu arvioidaan vuonna 2015 vaiimeaksi. Paine kuntien veroprosenttien korotusten jatkumiseen on tuntuva.

Kuntien peruspalveluiden valtionosuuksiin on julkisen talouden tasapainottamiseksi tehty viime vuosina huomattavia leikkauksia, jotka vaikuttavat myös vuonna 2015. Kunnat ovat sopeuttaneet toimintaansa ja kantaneet ison osan julkisen talouden tasapainottamisvastuusta. Valiokunta pitää sen vuoksi myönteisenä, että julkisen talouden suunnitelmassa vuosille 2015—2018 painopiste siirtyy eri hallinnonaloille kohdistuviin valtion menosäästöihin (HaVL 8/2014 vp—VNS 4/2014 vp).

Vuoden 2015 talousarvioesitykseen sisältyy sekä kuntien valtionapuja lisääviä että niitä vähentäviä toimia. Peruspalvelubudjettitarkastelun piirissä olevat kuntien valtionavut ovat vuonna 2015 yhteensä n. 9,9 mrd. euroa. Valtionavut vähenevät vuoden 2014 varsinaiseen talousarvioon verrattuna yhteensä 0,5 mrd. euroa. Suurimmat valtionapuja vähentävät tekijät ovat aikaisempiin kehyspäätöksiin perustuva kuntien peruspalvelujen valtionosuuden 188 milj. euron vähennys vuoden 2014 tasoon verrattuna, ammattikorkeakoulujen rahoitusuudistukseen liittyvät siirrot sekä harkinnanvaraisten valtionavustusten leikkaukset. Valtionapuja lisäävät

mm. sosiaali- ja terveyspalvelujen kehittäminen ja vanhuspalvelulain toimeenpanoon suunnatut valtionosuuslisäykset. Valtiovarainministeriön arvion mukaan vuoden 2015 talousarvioesitys heikentää kuntatalouden rahoitusasemaa vuonna 2015 nettomääräisesti n. 218 milj. eurolla.

Peruspalvelujen valtionosuuksiin (28.90.30) esitetään vuonna 2015 yhteensä 8 441 milj. euroa, mikä on 171 milj. euroa vähemmän kuin vuonna 2014. Vuoden 2015 alusta voimaan tulevassa kuntien valtionosuusjärjestelmän uudistuksessa mm. vähennetään valtionosuuden määräytymisperusteita ja poistetaan niiden päällekkäisyyksiä (676/2014). Uudistus ei vaikuta momentin määrärahan mitoittamiseen. Uudistus kuitenkin osaltaan alentaa valtionosuusprosenttia, kun painopistettä siirretään hieman laskennallisesta osasta verotuloihin perustuvaan valtionosuuden tasaukseen. Kuntien peruspalvelujen valtionosuusprosentti alenee siinä huomiotavien eri lisäysten, vähennysten ja muiden prosenttiin vaikuttavien muutosten jälkeen 25,42 prosenttiin.

Valiokunta pitää myönteisenä, että kunnille veroperustemuutoksista aiheutuvat menetykset kompensoidaan täysimääräisesti. Yhteisöveron muutokset kompensoidaan kunnille yhteisöveron jako-osuudessa. Kuntien veropohjaa vahvistetaan korottamalla kiinteistöveroprosenttien yleisen ja vakituisen asuinrakennuksen laissa säädettyjä vaihteluvälejä, minkä arvioidaan lisäävän kuntien kiinteistöverotuloja noin 48 milj. eurolla.

Valiokunta kiinnittää kuitenkin huomiota siihen, että kuntien kiinteistöveroprosenttien ylä- ja alarajojen korotuksista kertyvä tuotto — kuten myös kuntien sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksukorotuksesta kertyvä tuotto — aiotaan vähentää kuntien valtionosuuksista. Kuntien kiinteistövero ja asiakasmaksut ovat olleet

yksinomaan kuntien omaan taloudenpitoon vaikuttavia tuloja, eivätkä ne ole kuuluneet ns. tulo-verotuksen veroperustemuutosten kompensoinnin piiriin.

Hallintovaliokunta toteaa, että harkinnanvaraisen valtionosuuden poistuminen talousarviossa kaventaa erityisesti teollisuuden rakennemuutoksesta kärsivien paikkakuntien mahdollisuuksia huolehtia palveluistaan tilanteessa, jossa verotulot ja työpaikat nopeasti vähenevät.

Yli 300 päivää työmarkkinatukea työttömyyden perusteella saaneiden osalta työmarkkinatuen rahoitusvastuuta siirretään kunnille vuoden 2015 alusta. Peruspalvelubudjetissa käytetty arvio työmarkkinakustannusten lisäyksestä oli 135 milj. euroa kuntien aktivointitoimenpiteiden vaikutus huomioiden. Saadun selvityksen mukaan uusimmilla työttömyysarvioilla kustannukset olisivat n. 160 milj. euroa. Työmarkkinatuen rahoitusvastuun siirron aiheuttamia kustannuksia kompensoidaan kunnille 75 milj. eurolla korottamalla kuntien yhteisöveron jako-osuutta. Kunnille lisäys jakaantuu siten voimassa olevien yksittäisten kuntien jako-osuuksien mukaisesti. Kompensaation kohdentumista oikaistaan valtionosuusjärjestelmän kautta kuntakohtaisesti kuntien pitkäaikaistyöttömien suhteessa. Lisäksi valtio tulee kohdentamaan työllisyysmäärärahoja (32.30.51) siten, että nykyistä useammalle kuntien rahoitusvastuun piiriin kuuluvalla järjestetään työvoimakoulutusta, valmennuksia ja kokeiluja, joiden ajalta valtio maksaa työmarkkinatuen kokonaisuudessaan, sekä palkkatuettua työtä. Paikallistasolla monialaisen yhteispalvelun johtoryhmän, johon kuuluvat kunnan, TE-toimiston ja Kansaneläkelaitoksen edustajat, tehtävänä on sopia työllisyysmäärärahojen käyttösuunnitelmasta. Kunnan nimeämä monialaisen yhteispalvelun järjestämistä johtava henkilö vastaa monialaisen yhteispalvelun järjestämisestä johtoryhmän asettamissa puitteissa.

Kuntatalouden näkymät lähivuosille ovat huolestuttavat. Kuntatalouden kestävyys turvaaminen edellyttää rakennepoliittisen ohjelman täysimittaista toimeenpanoa ja uusia toimia sekä kunnilta että valtiolta talouden sopeuttami-

seksi ja tuottavuuden parantamiseksi. Rakennepoliittisen ohjelman mukaan kuntien ja kuntayhtymien lakisääteisiä velvoitteita vähennetään tavoitteena saavuttaa yhden miljardin euron kokonaisvähennys kuntien ja kuntayhtymien toimintamenoihin vuoden 2017 tasossa. Julkisen talouden suunnitelmassa valtiontalouden kehyksiin sisällytetyt toimenpiteet kattavat silloisen alustavan arvion mukaan kolmanneksen tavoittelusta säästöstä. Valiokunta pitää välttämättömänä, että toimia tehtävien ja velvoitteiden karsimiseksi jatketaan.

Valiokunta pitää myös tärkeänä, että hallitusohjelman mukaisesti kevään 2013 kehyspäätökseen nähden uusissa hankkeissa pidättäytytään uusien, kuntien menoja lisäävien tehtävien ja velvoitteiden antamisesta ilman, että päätetään samalla vastaavan suuruista tehtävien ja velvoitteiden karsimisesta tai uusien annettavien tehtävien ja velvoitteiden täysimääräisestä rahoittamisesta. Lisäksi uusien, kuntien menoja lisäävien hankkeiden kustannukset, kuten myös rakennepoliittisen ohjelman toimeenpanoon liittyvien uudistusten kustannusvaikutukset, tulee arvioida realistisesti.

### Tietojärjestelmien kehittäminen

Julkisen hallinnon tietohallinnon ohjauksesta annettu laki (634/2011, jäljempänä tietohallintolaki) velvoittaa valtiota ja kuntia huolehtimaan mahdollisimman laajalti tietojärjestelmien yhteentoimivuudesta. Hallituksen esityksen käsittelyn yhteydessä eduskunta edellytti hallintovaliokunnan mietinnön pohjalta hallituksen seuraavan lainsäädännön tavoitteiden, kuten tietojärjestelmien yhteentoimivuuden ja kustannustehokkuuden toteutumista sekä ryhtyvän tarvittaviin toimenpiteisiin, mikäli ilmenee, etteivät lainsäädännön tavoitteet toteudu. Eduskunta edellytti lisäksi, että hallintovaliokunnalle annetaan perustuslain 47 §:n 2 momentissa tarkoitettu kirjallinen selvitys saavutetuista tuloksista mukaan lukien vapaaehtoisen yhteistyön eteneminen seuraavan vaalikauden aikana (HE 246/2010 vp—EV 331/2010 vp, HaVM 34/2010 vp).

Talousarvioesitykseen sisältyy useampia määrärahoja tietojärjestelmien yhteentoimivuuden parantamista varten. Valtion ICT:n ohjauksella ja kehittämisellä (28.70.01) pyritään yhtenäistämään tietoja ja järjestelmiä valtionhallinnon toiminnassa, muodostamaan valtionhallinnon yhteinen kokonaisarkkitehtuuri sekä vähentämään tietojen päällekkäistä keräämistä ja ylläpitoa. Kansallisen tietotalon ohjauksella ja kehittämisellä (28.70.03) vahvistetaan tietojärjestelmien yhteentoimivuutta ohjauksen ja toimialat ylittävien tietoteknologisten ratkaisujen avulla. Valtion ja kuntien yhteiset tietojärjestelmähankkeet -määrärahalla (28.90.20) tuetaan ja nopeutetaan kuntien tietohallintokehitystä ja edistetään kuntien ja julkishallinnon yhteisiä tietotekniikkahankkeita ja sähköisten toimintatapojen käyttöönottoa.

Valiokunta kiirehtii toimia tietojärjestelmien yhteentoimivuuden parantamiseksi. Tietohallintomenot ovat julkishallinnossa suuret. Julkisen hallinnon tietojärjestelmien yhteentoimivuutta parantamalla voidaan aikaansaada merkittäviä tuottavuushyötyjä. Lisäksi järjestelmien toimivuus ja helppokäyttöisyys ovat kansalaisten palveluiden saatavuuden ja laadukkuuden kannalta olennaisia asioita. Tietoteknisen toimintaympäristön muutoksissa on huolehdittava myös tietosuojasta ja tietoturvasta ja samalla varmistettava, että myös valvontaan on käytettävissä riittävät resurssit sekä hallinnonaloilla että valvontaviranomaisilla.

Valtionhallinnossa on käynnissä useita merkittäviä ICT-hankkeita, joiden tarkoituksena tehostaa toimintaa ja parantaa viranomaisten toimintaedellytyksiä. Monet hankkeista ovat myös riippuvaisia toisistaan. Valiokunta pitää ensiarvoisen tärkeänä ja kustannustehokkuuden kannalta olennaisena, että kokonaisuuksia koordinoidaan ja järjestelmien toiminnallisesta yhteensopivuudesta huolehditaan. Valiokunta tähdentää johdon roolia ja vastuuta. Hankkeen viivästyisestä voi aiheutua merkittäviä lisäkustannuksia. Viivästykset yhdessä hankkeessa aiheuttavat usein viivästyksiä myös siihen kytkeytyvissä muissa hankkeissa ja aiheuttavat niissäkin lisäkustannuksia. Lisäksi monissa lainsäädän-

touudistuksissa ja hallintorakenteiden kehittämishankkeissa taloudelliset vaikutukset on arvioitu huomioiden samanaikaisesti käynnissä oleva tietojärjestelmä uudistus ja siitä odotetut hyödyt. Valiokunta toteaa, että ICT-hankkeiden nykyistä parempi suunnittelu, ohjaus ja seuranta ovat välttämättömiä. Valiokunta tähdentää hallinnonalojen oman toiminnan merkitystä, mutta korostaa myös JulkICT-toiminnon roolia hankkeiden koordinoinnissa, arvioinnissa ja riskienhallinnassa.

### Sisäinen turvallisuus

Sisäministeriön hallinnonalalle esitetään määrärahoja yhteensä 1 219 milj. euroa, mikä on noin 47 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2014 varsinaisessa talousarviossa. Hallinnonalan henkilöstömäärä on vuonna 2015 talousarvioesityksen mukaisesti 14 364 henkilötyövuotta. Valiokunta keskittyy tässä lausunnossaan hätäkeskustoiminnan, rajaturvallisuuden ja poliisin määrärahoihin.

#### Hätäkeskuslaitos

Hätäkeskuslaitoksessa on menossa mittava rakenneuudistus. Valtakunnallinen hätäkeskustoiminta organisoidaan kuuteen hätäkeskukseen. Osana uudistusta otetaan käyttöön uusi hätäkeskustietojärjestelmä (Erica), jonka kehitystyötä ja käyttöönoton valmistelua jatketaan siten, että käyttöönotto voidaan toteuttaa vuoden 2016 loppuun mennessä. Erican hankintaan on vuosille 2011–2015 myönnetty valtuusrahaa yhteensä 31,256 milj. euroa.

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että Hätäkeskuslaitoksen vuoden 2015 määrärahakohdasta (26.30.02) esitetään pienennettäväksi 53,318 milj. euroon, joka on 12,7 milj. euroa vähemmän kuin vuonna 2014. Vuoden 2015 kehiksestä perustoimintaan on osoitettu n. 49 milj. euroa. Tähän sisältyvät lisäksi kertaluontoiset määrärahat rakennemuutokseen ja Erican liittämiseen TUVE-verkkoon (yhteensä n. 4 milj. euroa). Määrärahan merkittävä väheneminen uuden järjestelmän käyttöönoton edellä aiheuttaa

riskin laitoksen toimintakyvylle. Selvityksen mukaan tällainen menolisäys ennestään kireään talouteen johtaa tilanteeseen, jossa ei voida välttyä operatiivisen henkilöstön eli hätäkeskuspäivystäjien määrän vähentämiseltä. Päivystäjien määrän vähentämisellä on suora vaikutus hätäkeskustoimintaan ja kansalaisten saamaan palveluun.

Valiokunta pitää välttämättömänä, että Hätäkeskuslaitoksen resurssien riittävyys turvataan, jotta häiriötön hätäkeskustoiminta ja uuden hätäkeskusjärjestelmän käyttöönotto vuoden 2016 loppuun mennessä voidaan varmistaa. Lisäksi Erica-järjestelmän käyttöönottoon sekä liittämiseen TUVE-verkkoon tulisi varata erillinen rahoitus, joka ei rasita Hätäkeskuslaitoksen operatiivista ydintoimintaa, toisin sanoen hätäpuheluihin vastaamista, avun hälyttämistä ja viranomaistoiminnan tukemista.

#### *Rajavartiolaitos*

Rajavartiolaitoksen toimintamenomomentille (26.20.01) esitetään vuodelle 2015 yhteensä 228,186 milj. euroa. Määräraha on noin 2 milj. euroa pienempi kuin vuonna 2014.

Rajavartiolaitoksen toimintamenomäärärahaan on tehty edellisen ja kuluvaan vaalikauden aikana (2007—2014) yhteensä noin 23 milj. euron pysyvä leikkaus vuoden 2018 tasossa. Leikkaus vastaa noin 500 henkilötyövuoden panosta. Lisäksi Rajavartiolaitos on kattanut kustannustason nousun vaikutuksen sisäisin toimenpitein. Toimintaa on sopeutettu pieneneviin määrärahoihin keventämällä organisaatiota, tehostamalla prosesseja ja työvoiman käyttöä sekä hyödyntämällä entistä enemmän tekniikkaa. Tämän lisäksi itärajalalla on vähennetty partiointia yhteensä 31 prosenttia (2007—2013).

Selvityksen mukaan uusia vuonna 2014 päätettyjä määrärahavähennyksiä ei ole mahdollista toteuttaa kokonaan kustannussäästöillä ja tuottavuutta parantamalla. Tämä tarkoittaa työn tekemisen ja valmiuden vähentämistä myös sellaisista toiminnoista, joista se ei olisi kansallisen turvallisuuden vuoksi järkevää. Valiokunnalle esi-

tetyn arvion mukaan leikkausten toteuttaminen lisää todennäköisyyttä ajautua tilanteisiin, joissa riskit eivät enää ole hallittavissa omin toimenpitein. Rajavartiostoissa on jo nyt muodostumassa haasteeksi valmius hallita rajatilanteen äkilliset muutokset pitkäkestoisessa tilanteessa. Erityisesti itärajalalla tulee ylläpitää vähintään nykyiset Rajavartiolaitoksen voimavarat, jotta riittävä toimintavalmius ja varautumisen taso voidaan säilyttää myös nykyistä haastavammassa tilanteessa.

#### *Poliisi*

Poliisin toimintamenomomentille (26.10.01) esitetään vuodelle 2015 yhteensä 731 032 milj. euroa. Määräraha on noin 0,390 milj. euroa pienempi kuin vuonna 2014, kun vuoden 2014 lisätalousarviossa tullut 2,5 milj. euron määrärahalisäys otetaan huomioon. Vähennys aiheutuu ensisijaisesti raamisopimusten mukaisten koulutusrahojen keskittämisestä (-1,814 milj. euroa) ja opetus- ja kulttuuriministeriölle tehtävästä momenttisiirrosta opintososiaalisiin etuuksiin (-0,818 milj. euroa). Poliisille osoitettiin syksyn budjettiriihessä kevään kehyspäätökseen nähden lisämäärärahaa yhteensä 6,5 milj. euroa tasokorotuksena ja 1,324 milj. euroa palkkaliukumasäästön puolittamisen johdosta. Tasokorotuksella kompensoitiin kehysrahoitukseen kohdistunut samansuuruinen määrärahaleikkaus.

Vuoden 2015 budjettiesitystasolla arvioidaan saavutettavan n. 7 500 poliisin määrä (pl. opiskelijat), kun vuoden 2014 arvio on n. 7 450. Muun henkilöstön määrän arvioidaan vähenevän vuoden 2014 arvioidusta tasosta, 2 500, vuoden 2015 arvioituun 2 400:aan.

Vuoden 2015 määrärahatasoon liittyvänä yksityiskohtana valiokunta toteaa, että arvio Poliisiammattikorkeakoulun aloituspaikkojen määrästä on muuttunut hallituksen esityksen verrattuna. Saadun tiedon mukaan vuoden 2015 opiskelijamäärää ei tarvitse laskea sataan, vaan arvio on nyt 320 opiskelijaa. Asiaan palattaneen täydentävässä talousarvioesityksessä.

### **Valtion henkilöstöpolitiikka ja hallinnon kehittäminen**

Valtion budjettitalouden piirissä työskentelee vuonna 2015 n. 76 200 henkilöä, ja työvoimakustannukset ovat n. 4,5 mrd. euroa.

Kevään 2014 julkisen talouden suunnitelman ja valtioneuvoston 28.5.2014 antaman päätöksen mukaan valtion palkkaliukuma rajoitetaan muiden työmarkkinoiden keskimääräiselle tasolle. Tästä johtuvaa määrärahavähennystä on vuoden 2015 osalta voitu toteutuneen liukumakehityksen perusteella alentaa kehysten edellyttämästä tasosta vastaamaan yleensä 0,22 %:a työvoimakustannuksista. Tämän arvioidaan tuovan vuonna 2015 säästöä valtiontalouteen noin 9 milj. euroa.

Vuoden 2015 talousarvioesitykseen sisältyy ennestään kehyksissä ja muualla määriteltäviä säästöjä, kuten vanhaan tuottavuusohjelmaan perustuvia määrärahavähennyksiä ja muualle kuin puolustusvoimiin ja poliisiin kohdentuva 0,5 %:n toimintamenomäärärahaileikkaus. Lisäksi osaan toimintamenomäärärahoista kohdennetaan talousarvioesityksessä 1,17 %:n määräinen uusi vähennys.

Valiokunta pitää valtion virastojen taloudellista tilannetta huolestuttavana. Osassa virastoista toimintamenomäärärahojen leikkaukset todennäköisesti johtavat lomautuksiin ja henkilöstömäärän vähentämiseen, myös irtisanomisten

kautta. Uhkana on, että henkilöstöä joudutaan vähentämään myös operatiiviselta puolelta. Toisaalta virastoissa tarvitaan myös avustavaa henkilöstöä. Julkishallinnon toiminnan tehokkuutta rajoittaa osaltaan se, että erityistä asiantuntemusta vaativissa tehtävissä asiantuntijaresursseja joudutaan nykyisin sitomaan liiallisesti avustaviin tehtäviin, joissa tarvittaisiin nimenomaan niiden tehtävien ammattilaisia. Määrärahojen vähetessä kaikkia tehtäviä ei pystytä enää hoitamaan tavoiteajassa tai ollenkaan. Lähiesimiehen tai virkamiehen itsensä vastuulle ei pidä jättää sitä, mitä tehtäviä priorisoidaan tai jätetään kiireen vuoksi tekemättä.

Valtionhallinnossa on käynnissä useita hallinnon rakenneuudistuksia ja sopeutustoimia. Valtioneuvoston vuonna 2012 tekemä periaatepäätös muutosturvasta on laadittu organisaatiomuutoksia silmällä pitäen. Valiokunta pitää tärkeänä, että organisaatioiden muutoksissa huolehditaan muutosturvasta ja käytetään tukitoimien keinovalikoimaa täysimääräisesti. Tämä edellyttää myös sitä, että tukitoimiin on käytettävissä riittävästi voimavaroja.

### **Lausunto**

Lausuntonaan hallintovaliokunta esittää,

*että valtiovaraminvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.*

Helsingissä 16 päivänä lokakuuta 2014

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Pirkko Mattila /ps  
vpj. Mika Kari /sd  
jäs. Maarit Feldt-Ranta /sd  
Satu Haapanen /vihr  
Rakel Hiltunen /sd  
Anne Holmlund /kok  
Reijo Hongisto /ps  
Risto Kalliorinne /vas

Elsi Katainen /kesk  
Timo V. Korhonen /kesk  
Markus Lohi /kesk  
Tapani Mäkinen /kok  
Kari Tolvanen /kok  
Ulla-Maj Wideroos /r  
vjäs. Anu Urpalainen /kok  
Pauliina Viitamies /sd.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Minna-Liisa Rinne.

## ERIÄVÄ MIELIPIDE 1

**Perustelut**

Valtion talousarvioesityksessä vuodelle 2015 sisäministeriön hallinnonalalle ehdotetaan määrärahoja n. 47 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2014 varsinaisessa talousarviossa. Hallintovaliokunnan perussuomalaisen jäsenen mielestä hallituksen päättämät määrärahojen vähentämiset tällä alueella eivät ole järkevää yhteiskuntapolitiikkaa. Hallituksen tekemät talouspoliittiset päätökset jälleen kerran merkittävästi vaarantavat sekä valtion että kuntien tärkeiden tehtävien toteutumisen. Erityisesti ja etenkin tämä vaikuttaa heikentävästi yleistä järjestystä, pelastustoimea ja turvallisuutta koskevien tehtävien hoitamiseen.

Budjetissaan hallitus on leikkaamassa kuntien valtionosuuksia 188 miljoonalla eurolla, samalla kun Kreikan valtiolle siirretään edelleen osa Suomen Pankin tuotoista. Kolmen vuoden aikana näitä on maksettu Kreikalle yhteensä yli 100 miljoonalla eurolla. Tämä huonontaa entistään kuntien mahdollisuuksia huolehtia peruspalveluista. Kysymys on valtion ja kuntien välisestä tehtävienjaosta, joka nyt tehdyillä päätöksillä tosiasiasa vääristyy ja hämärtyy. Vakavampi tehtyjen päätösten myötä esiin nouseva kysymys tässä on se, miten julkiselle vallalle kohdistettu velvollisuus ihmisten perusoikeuksien toteutumiseen toteutuu tai miten se pikeminkin jää toteutumatta. Kunnallinen itsehallinto on merkittävä perusoikeuksien toteuttaja. Kunnille on sysätty vuosi vuoden jälkeen ilman asianmukaista rahoitusta lisää tehtäviä ja vaatimuksia valtiovallan toimesta. Perussuomalaiset katsovat, että tämä tie on kestämaton.

Poliisihallinnon kolmannen vaiheen uudistukset tulivat voimaan tämän vuoden alusta. Hallituksen poliisitoimea koskevassa osassa raportoidaan, että kehyskauden säästövelvoitteiden johdosta PORA III -linjausten mukainen po-

liisitoiminnan toiminnallinen tavoitetaso ja poliisin resurssit arvioidaan uudelleen vastaamaan taloudellisia realiteetteja. Kysymys on PORA III -linjausten mukaisesta palveluverkkouudistuksesta ja siihen liittyvistä kehittämishankkeista. Tosiasiasa kysymys on kuitenkin puhtaasti säästötavoitteista. Poliisin hallintorakennemuutuksessa tavoitellaan 25–30 miljoonan euron säästöjä poliisin johto-, hallinto- ja tukitoiminnoista. Tämä vaarantaa poliisin mahdollisuuksia suoriutua tehtävistään.

Budjetissa selitetään myös Rajavartiolaitoksen toiminnan osalta rahoitusta hyvin byrokraattisella tavalla: "Julkishallinnon säästöt yhdessä kustannustason nousun kanssa kaventavat merkittävästi Rajavartiolaitoksen talouden liikkumavaraa". Kansalaisten kannalta tällaisten hämärien ilmaisujen käyttö tuskin vastaa pääministeri Stubbin porvarihallituksen korostamaa avointa työskentelyperiaatetta tai sitten se vastaa täysin sitä, millaista linjaa hallitus tällä hetkellä kokonaisuudessaan ajaa. Rajavartiolaitoksen toimintaan kuuluu moninaisia yhteiskunnan toimintojen toimivuuden kannalta välttämättömiä tehtäviä, kuten rajaturvallisuuden ylläpitäminen, erilaiset valvontatehtävät, meripelastustoimi, etsintä- ja pelastustehtävät sekä osallistuminen sotilaalliseen maanpuolustukseen.

**Mielipide**

Edellä olevan perusteella esitämme,

*että valtiovarainvaliokunta lisäisi kohtaan (26.10.01) poliisitoimen toimintamenoihin 25 miljoonaa euroa, rajavartiolaitoksen (26.20.01) 5 miljoonaa euroa ja kuntien peruspalveluiden valtionosuuksiin (28.90.30) 188 miljoonaa euroa.*

Helsingissä 16 päivänä lokakuuta 2014

Pirkko Mattila /ps  
Reijo Hongisto /ps

## ERIÄVÄ MIELIPIDE 2

*Perustelut*

Keskustan valiokuntaryhmä on koko vaalikauden ajan ollut hallituksen kunta politiikkaa koskeissa lausunnoissaan johdonmukainen. Olemme olleet huolissamme mm. lakisääteisten peruspalveluiden rahoitusvastuun periaatteen murenemisesta kunta-valtio-suhteessa, valtionosuusjärjestelmään tehtyjen muutosten kuntalaisia syvästi eriarvoistavista vaikutuksista sekä kuntatalouden ahdingosta, jota hallitus on osaltaan syventänyt historiallisen suurilla valtionosuusleikkauksilla sekä kunnille vuosittain määräämillään uusilla ja entistä raskaammilla velvoitteilla. Näkemyksissämme olemme tukeutuneet hallintovaliokunnassa kuultavina olleiden asiantuntijoiden hyvin yhdensuuntaisiin arvioihin.

Oma murheellinen lukunsa on ollut hallituksen asumisen, palveluiden ja päätöksenteon keskittämiseen tähtäävä ideologinen suurkuntauudistus, jonka hyötyjä ei hallitus ole kyennyt todistamaan kunnille. Hallitus kytki suurkuntahankkeensa välineeksi jopa sosiaali- ja terveydenhuollon uudistukseen vastoin asiantuntijoiden hyvin yksimielisiä varoituksia uudistuslinjan kelvottomuudesta tunnetuin seurauksin. Kuntauudistus on sittemmin kaatunut, ja parhailaan sote-uudistusta yritetään uudelleen eduskuntapuolueiden yhdessä sopimien linjausten pohjalta. Kolme vuotta kunnissa vallalla ollut epätietoisuus sekä omaehtoisen kehittämistyön pysähtyminen ovat maksaneet kuntalaisille valtavasti.

Keskustan valiokuntaryhmä on pettynyt hallintovaliokunnan hallituspuolueiden työskentelyyn. Viitaten kokemuksiimme muista valiokunnista ei missään muualla ole asiantuntijoiden esiin nostamia näkökulmia sivuutettu vuosi toisensa jälkeen yhtä perusteellisesti kuin erityisesti hallintovaliokunnan kuntia koskeneissa mietinnöissä ja lausunnoissa. Mm. kuntatalouden vuosittain syvenevät vaikeudet on hallituspuolueiden toimesta kuitattu vain tulossa olevalla

kuntauudistuksella, josta alun perinkään ei ollut lääkkeeksi hallituksen kuntia kurjistavaan politiikkaan ja josta lopulta ei tullut mitään.

Kevään 2014 julkisen talouden suunnitelman sekä ensi vuoden talousarvioesityksen nojalla muutkin hallintovaliokunnan sektorille kuuluvat asiat antavat aihetta huoleen. Määrärahaileikkauksilla ollaan murentamassa sisäisen turvallisuuden peruspilareita, kuten ennalta ehkäisevää sosiaalityötä sekä turvallisuusviranomaisten toimintamäärärahoja, jotka eivät voi olla vaikuttamatta mm. poliisin ja rajavartiolaitoksen suorittamaan kenttätööhön. Oikeusvaltion ja laillisuuden valvonnan näkökulmasta tilanne poliisissa, syyttäväviranomaisessa ja tuomioistuimissa on huolestuttava. Samoin maakuntalähtöistä aluekehittämistä ollaan hiljaa hivuttamalla keskittämässä keskushallinnon peukalon alle viemällä maakunnilta kehittämistoiminnan edellytyksiä. Kaikki nämä tehdään ilman perusteellista keskustelua sekä laajaa ja kokonaistaloudellista vaikuttavuusarviointia.

Hallitus on osaltaan kuntia ja kokonaisia alueita eriarvoistavalla kunta politiikallaan vaikuttanut Suomen talouskasvun näivettymiseen. Kunnallisveroerojen kasvun vuoksi esimerkiksi edellytykset taloudelliselle toimeliaisuudelle koko maassa ovat oleellisesti heikommat kuin vaalikauden alussa. Tämä yhdistettynä hallituksen epäonnistumisiin rakenteellisissa uudistuksissa sekä kuntien tehtävien karsimisessa miljardilla eurolla ovat osaltaan johtaneet Suomen luottoluokituksen tippumiseen. Liian moni muukin asia, mm. sisäiseen turvallisuuteen sekä oikeudenhoitoon liittyvät kysymykset, on menossa väärään suuntaan. Seuraavalle hallitukselle jäävä perintö on murheellinen.

*Kuntatalouden tila*

Hallintovaliokunta sivuuttaa lausunnossaan, että keväällä julkistetun kuntien peruspalveluohjelman mukaan kuntatalouden näkymät vuosille 2015–2018 ovat erittäin synkät. Kuntatalou-

teen on syntymässä menojen ja tulojen pysyvä epätasapaino. Kuntatalous ei ole lähivuosina tasapainossa millään mittarilla arvioituna. Hallituksen harjoittamalla kuntopolitiikalla kuntien taloudelliset vaikeudet vain syvenevät.

Painelaskelmien mukaan kuntatalouden velkaantuminen kiihtyisi tarkastelujaksolla keskimäärin 2,2 miljardiin euroon vuodessa. Kuntatalouden bruttovelka olisi vuonna 2018 jopa lähes 27 mrd. euroa, joka vastaa jo 12:ta prosenttia suhteessa bruttokansantuotteeseen.

Jotta kuntatalous olisi kuntalain tarkoittamassa tasapainossa vuonna 2018, merkitsisi se keskimääräiseen kunnallisveroprosenttiin 1,5 prosenttiyksikön korotuspainetta eli kutakuinkin saman verran, millä hallitus on leikannut kuntien peruspalveluiden valtionosuuksia tällä vaalikaudella. Jotta vuosikate riittäisi kattamaan poistot, merkitsee tämä laskennallista jopa yli kahden prosenttiyksikön korotusta keskimääräiseen kunnallisveroprosenttiin.

Keskustan valiokuntaryhmä pitää tätä taustaa vasten käsittämättömänä, kuinka surutta hallitus käyttää vieläkin kuntien talouksia ja kuntalaisten peruspalveluiden rahoitusta valtiontalouden sopeuttamiskohteena. Ensi vuoden budjetti, kuten eivät sen edeltäjätkään, ei millään tavalla vahvista kuntien toimintakykyä. Päinvastoin, uusimpana temppunaan hallitus on lakkauttamassa kuntien harkinnanvaraisen rahoitusavustuksen.

#### *Kuntien harkinnanvarainen rahoitusavustus*

Hallituksen kuntopolitiikan kovuutta kuvaa myös, että se on lakkauttamassa kokonaan kuntien harkinnanvaraisen rahoitusavustuksen poistamalla valtionosuuslaista asiaa koskevan pykälän. Tätä koskeva lakiesitys on parhaillaan eduskunnan käsittelyssä. Kuntaministerin puheet talousarvioesityksen lähetekeskustelun yhteydessä siitä, kuinka hän oli yrittänyt esittää momentille rahoitusta ja että hän tekisi samoin ensi vuoden lisäbudjetissa, ovat outoja. Katteettomia lupauksia kunnat vähiten nyt tarvitsevat.

Keskustan valiokuntaryhmän mielestä kuntien harkinnanvarainen avustus on säilytettävä. Se on ollut toimiva väline erityisesti yllättäviin

suuriin talousvaikeuksiin joutuneiden kuntien tilanteessa. Pidämme käsittämättömänä sen lakkauttamista kokonaan, koska tähänkin asti sen suuruus on riippunut valtion talousarvioon osoitetusta määrärahasta. Näin ollen hallituksen päätös on luonteeltaan täysin poliittinen eikä millään muulla perusteltavissa. Huomautamme myös, että harkinnanvaraisen rahoitusavustuksen tarve on kasvussa paitsi ensi vuoden alussa voimaan tulevan valtionosuusuudistuksen ja siinä suurten kuntakohtaisten menetysten takia yhdistettyinä valtionosuusleikkauksiin niin myös hallituksen päättämien kriisikuntien pakkoliitosten taloudellisten vaikutusten tasaamiseksi, jotta uudesta kunnasta ei tulisi heti uutta kriisikuntaa. Tästä keskusta on huomauttanut mm. kesäkuussa 2013 kuntarakennelakia koskevan vastalauseen yhteydessä. Niin ikään harkinnanvaraisen avustuksen tarvetta lisää valtionosuusuudistuksen yhteydessä lakkautettu perustamishankkeiden avustusjärjestelmä, jolla on rahoitettu esim. homekoulujen korjauksia. Hallitus ei ole tuonut tilalle korvaavaa avustusjärjestelmää.

#### *Kuntien peruspalveluiden rahoitus*

Kuntopolitiikallaan hallitus koettelee perustusta laista johdettua ns. rahoitusvastuun periaatetta: valtiovallan on huolehdittava, että määrätessään kunnille uusia velvoitteita kunnilla on tosiasialliset mahdollisuudet selviytyä niistä.

Hallitus on ensi vuonnakin leikkaamassa kuntien vastuulla olevien peruspalveluiden valtionosuuksia, tällä kertaa noin 290 miljoonalla eurolla. Hallitus on korottamassa kiinteistöverojen ala- ja ylärajoja sekä kuntien asiakasmaksuja. Näistä kunnille koituvat lisäeurot, yhteensä noin 90 milj. euroa, hallitus on leikkaamassa pois kuntien valtionosuuksista. Kunnallisen itsehallinnon ja kuntien verotusoikeuden kannalta tilanne on erittäin ongelmallinen. Tällainen välistä veto, vieläpä näin suuressa mittakaavassa, on ennenkokematonta.

Kaiken kaikkiaan hallitus on tehnyt kuntopalveluiden rahoituksesta leikkauspäätöksiä vuosina 2012—2017 yhteensä noin 6,9 miljardilla eurolla. Käytännössä hallitus on lakaissut valtiontalouden alijäämiä kuntatalouden harteille, vaik-

ka molemmat ovat luottoluokittajien seuraamaa julkista taloutta.

Hallituksen kuntapolitiikalla kuntien rahoitusosuus valtiovallan määräämistä lakisääteisistä velvoitteista on kasvanut huolestuttavaa vauhtia. Kun peruspalveluiden valtionosuusprosentti oli vielä vuonna 2011 34,11, on se ensi vuonna enää 25,42. Kuluvaan vuoteen verrattuna kuntien rahoitusvastuu kasvaa jopa 4,15 prosenttiyksiköllä. Samaan aikaa hallitus on säilyttämässä kunnille uusia ja entistä raskaampia velvoitteita vajaalla rahoituksella.

Keskustan valiokuntaryhmän mielestä kuntien tehtävät ja niihin osoitettu rahoitus ovat vakavassa epäsuhdassa. Kuten edellä on todettu, kohdistuu kunnallisveroon valtava, keskimäärin jopa noin kahden prosenttiyksikön korotuspaine. Kuntapolitiikallaan hallitus välillisesti nostaa veroastetta pakottaessaan kunnat nostamaan kunnallisveroa selvittääkseen edes alati kasvavista lakisääteisistä velvoitteista. Se murentaa kansalaisten ostovoimaa ja on haitallista yhä enemmän kotimarkkinoihin nojaavan talouskasvun kannalta. Kuntapolitiikallaan hallitus on ajanut Suomen näivettymiskiarteeseen.

#### *Kuntien eriarvoistuminen*

Hallituksen valtionosuusjärjestelmään tekemät päätökset ovat syventäneet rajusti kuntien ja kuntalaisten eriarvoistumista. Eniten tästä ovat kärsineet keskisuuret ja sitä pienemmät maaseutukunnat ja harvan asutuksen kunnat, joissa verotulopohja on kapea ja kunnallisverorasitus keskimääräistä korkeampi.

Tällä vaalikaudella hallitus on leikannut noin 80 kunnalta valtionosuuksia jopa kolmella eri tavalla: kiinteistöveron poistaminen verotulojen tasauksesta, valtionosuusleikkaukset ja valtionosuusuudistus. Kaikki ovat alle 20 000 asukkaan seutukaupunkeja tai maaseutukuntia.

Valtionosuusjärjestelmään tehtyjen muutosten seurauksena on kuntia, joissa kunnallisveroon kohdistuu pahimmillaan jopa seitsemän prosenttiyksikön korotuspaine. Ne kohdistuvat erityisesti vähävaraisiin kuntien asukkaisiin, jotka tarvitsevat eniten mm. kunnallisia sosiaali- ja terveyspalveluja. Hallituksen kuntapolitiikka

syryi vähävaraisia. Tällaista kuntapolitiikkaa ei Keskustan valiokuntaryhmä voi hyväksyä. Niin ikään hallitus ei ole päätöksissään huomionnut, että kunnallisveroerojen merkittävä kasvu näivettää taloudellista toimeliaisuutta niin yleisesti kuin erityisesti maakuntien ja yksittäisten kuntien näkökulmasta tilanteessa, jossa Suomi tarvitsee talouskasvua sekä koko maan taloudelliset ja henkiset voimavarat tarvittaisiin hyötykäyttöön.

#### *Kuntien tehtävien karsiminen*

Hallituksen lupaus kuntien tehtävien keventämisestä miljardilla eurolla jää toteuttamatta. Tällä vaalikaudella hallitus lisää nettomääräisesti kuntien velvoitteita, vaikka tarkoitus on ollut vähentää niitä. On käsittämätöntä, että hallitus toimii jopa vastoin rakennepoliittisen ohjelmansa henkeä keventää julkisen sektorin kuormaa.

Kuntien kannalta karua tilannetta kuvaa hyvin se, että hallitus on lisäämässä ensi vuonna kuntien velvoitteita enemmän kuin hallituksella on olemassa täsmennettyjä toimenpiteitä tehtävien vähentämiseksi, ja velvoitteet tulisivat voimaan vasta viiveellä. Hallituksen rakennepoliittisessa ohjelmassa kuntiin kohdistettu koko kahden miljardin euron savotta on jäämässä kokonaan kuntien harteille.

#### *Kuntien uudet velvoitteet ja niiden rahoitus*

Hallituksen kuntapolitiikka osoittaa karulla tavalla myös sen, että hallitukselta puuttuu kriisietoisuus. Kuntapalveluiden rahoitusleikkauksen ohessa hallitus on lisäämässä surutta kunnille uusia ja raskaita velvoitteita, kuten ensi vuonna mm. pitkäaikaistyöttömien rahoitusvastuun kasvattaminen ja kotihoitojen tuen pakkojakaminen. Toisin sanoen tällä hetkellä hallitus määrää kunnille lisävelvoitteita, joihin valtiolla eikä kunnilla ole varaa.

Valtiontalouden menokehyksissä pysymisen takia hallitus on joutunut alimitoittamaan uusien tehtävien laskennallisia kustannuksia ja niihin osoitettuja valtionosuuksia. Erot kustannusarvioissa Kuntaliiton vastaaviin arvioihin verrattuna ovat huomattavan suuria, ensi vuoden uu-

sien tehtävien osalta jopa yli 300 miljoonaa euroa.

Hallitus jopa kiertää valtiontalouden menokehyksiä verotuksellisilla taikatempuillaan. Esimerkiksi "valtionosuus" pitkäaikaistyöttömien rahoitusvastuun kasvattamisesta kunnille toteutetaan nostamalla yhteisöveron kunnille maksettavaa jako-osuutta, ei siis valtionosuuksien lisäyksenä. Keskusta ei hyväksy tällaista verokikkailua.

Lisäksi hallitus ei ole kantamassa vastuuta kunnille määräämiensä uusien tehtävien rahoituksesta loppuun saakka. Esimerkiksi 1.8.2015 voimaan tulevasta kotihoidontuen pakkojakamisesta kunnille aiheutuvat 130 miljoonan euron kustannukset on hallitus luvannut rahoittaa kokonaan. Ensi vuodeksi ei tähän osoiteta lainkaan valtionosuuksia, ja hallitus on kehyksissään varannut siihen vuonna 2018 vain 39 miljoonaa euroa. Näin hallitus siirtää surutta rahoitusongelman seuraavan hallituksen murheeksi vieläpä asiassa, jolle ei ole edes yleistä poliittista hyväksyntää. Kotihoidon tuen pakkojakamisessa on kyse puhtaasti poliittisin perustein tehdystä hallituspuolueiden ideologisesta valinnasta, joka jopa valtiovarainministeriön omien laskelmien mukaan syventäisi julkisen talouden kestävyysvajetta.

Kaiken kaikkiaan uusien tehtävien laskennallisten kustannusten alimitoitus sekä niihin osoitetut alimitoitettut valtionosuudet kasvattavat valtiovallan velkapiikkiä kuntien suuntaan. Tilannetta arvioidaan seuraavan kerran ensi vuoden syksyllä ns. kustannustenjaon tarkistuksen yhteydessä. Hallitus siirtää tämänkin asian seuraavan hallituksen ratkaistavaksi.

#### *Kuntiin kohdistuvat uudistukset*

Hallituksen epäonnistuminen niin kuntauudistuksessa kuin alkuperäisessä sote-uudistuksessa on johtui erittäin heikosta johtamisesta ja yrityksestä pakkosanella kunnille toteuttamiskelvottomia ja tietynlaisia poliittisideologisia ratkaisuja, joiden hyötyjä hallitus ei itsekään kyennyt perustelemaan kunnille. Hankkeiden kannalta oli onnetonta, että niille asetettiin muitakin päämääriä kuin kuntien taloudet ja ihmisten tar-

vitsemat palvelut. Asumisen, palveluiden ja päätöksenteon keskittämisellä ei tavoitteissa onnistuta.

Keskustan valiokuntaryhmän mielestä jokaisen puolueen on sitouduttava maaliskuussa 2014 eduskuntapuolueiden puheenjohtajien tekemien linjausten pohjalta uudelleen käynnistetyn sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisen ja rahoituksen uudistuksen toteuttamiseen, jossa palveluja tarvitsevia asukkaita, kuntia ja alueita kohdellaan tasapuolisesti ja heidän perustuslailiset oikeutensa turvaten.

#### *Maakunnan kehittämisraha*

Maakunnan kehittämisrahan lakkauttaminen kokonaan on vallitsevassa kansantalouden näivetytymiskierteessä hyvin lyhytnäköistä ja vastuitonta politiikkaa, jossa hallituksen lähes täydellinen epäonnistuminen EU-rakennerahastoneuvotteluissa vie suomalaisesta aluekehityksessä jopa 700 miljoonaa euroa vuoden alussa alkaneelta ohjelmakaudelta. Maakunnan kehittämisraha on ollut maakuntaohjelman toteuttamisen ja alueiden omaehtoisen kehittämisen väline. Sen turvin on saatu tuotettua merkittävää vipuvaikutusta. Pienellä siemenrahoituksella on saatu liikkeelle mittaluokaltaan huomattavia asioita, joita kunnat ja muut alueen toimijat ovat olleet yhdessä mukana rahoittamassa.

Rakennerahastovarojen käyttömahdollisuuksiin verrattuna maakunnan kehittämisraha on ollut joustava. Sillä on voitu nopeasti ja EU-hankerahoitusta vapaammin reagoida alueilla esiin tulleisiin tarpeisiin ja lähteä tukemaan esiin nousseita potentiaalia omaavia kehitysideoita.

Maakunnan kehittämisrahaa on käytetty kannustavasti maakuntaohjelman mukaisiin toimiin, kuten innovaatiojärjestelmän vahvistamiseen, uusien avausten pilotointiin ja tuoreiden aihepiirien esiselvityshankkeisiin ennen suurempiin hankekokonaisuuksiin ryhtymistä. Painopiste on ollut osaamisen ja innovaatiotoiminnan kehittämisessä, joiden rahoitusta hallitus on kauttaaltaan leikannut.

Yksi vuoden 2010 alussa toteutetun aluehallintouudistuksen keskeisistä tavoitteista oli lisätä kuntapohjaisten maakunnan liittojen roolia

alueiden kehittämisessä. Maakunnan kehittämisrahalta toteutetut hankkeet ovat edistäneet kunkin maakunnan omista lähtökohdista nousevia kehittämisideoita ja -tarpeita. Juuri tätä Suomi nyt kipeästi tarvitsee saadakseen taloutensa kasvuun.

Keskustan valiokuntaryhmän mielestä maakunnan kehittämisrahan lakkauttaminen aiheuttaisi moninkertaisesti suuremmat menetykset kuin hallitus kuvittelee sen lakkauttamisella saatutettavan säästöjä. Mielestämme hallituksen johdonmukainen ja nuiva suhtautuminen maakuntiin aluekehittäjinä ei voi olla sattumaa. Ilmi selvästi kokoomusjohtoisen hallituksen tavoitteena on viedä maakunnilta ja niiden liitoilta toimintaedellytyksiä ja tällä tavalla pyrkiä osoittamaan niiden tarpeettomuus jatkossa. Se on osa hallituksen kovaa keskittämispolitiikkaa, jota keskusta ei hyväksy.

#### *Sisäinen turvallisuus ja oikeudenhoito*

Hallituksen sisäisen turvallisuuden ohjelmassa asetetut kehittämistavoitteet ovat murenemassa kuntien valtionosuusleikkausten, koulutuspaikkojen karsimisen sekä turvallisuusviranomaisiin tehtyjen rakennemuutosten ja keskittämisen sekä määrärahalleikkausten seurauksena. On vaarana, että hallitus säästää seurauksista piittaamatta.

Oikeusvaltion peruseriaatteiden mukaan mm. lain tulee olla kaikille sama, lakia soveltavat viranomaiset, lakia tulkitsevat tuomioistuimet ja jokaisella on oikeus saada viipymättä asiansa tuomioistuimen ratkaistavaksi.

Hallintovaliokunnassa kuultujen asiantuntijalausuntojen sekä julkisessa keskustelussa esitettyjen puheenvuorojen perusteella oikeudenhoitosta vastaavien viranomaisten, kuten poliisi, syyttäjät ja tuomioistuimet, toimintaedellytykset ovat vaikeutumassa huomattavasti. Poliisi joutuu entistä enemmän jättämään ns. tavanomaisia rikoksia tutkimatta, syyttäjät tuntevat uupumusta ja käräjäoikeuksien ruuhkan takia tuomiot venyvät entisestään.

Kaikesta huolimatta hallitus ei suostunut antamaan sisäisen turvallisuuden selontekoa tällä vaalikaudella, vaan se siirsi tämänkin asian seu-

raavalle hallitukselle. Selonteko olisi tulossa vasta vuonna 2017.

#### *Rajavartiosto*

Valiokuntakuulemisissa on käynyt ilmi, että rajavartiosto on tehnyt jo vuosia oma-aloitteista kehittämistyötä. Toiminnasta on otettu niin sanotusti "kaikki löysät pois". Hallituksen säästöpäätökset Rajavartiolaitoksen osalta on tehty tilanteessa, jossa Suomen turvallisuusympäristö oli ollut pitkään vakaa ja kehittynyt myönteisesti. Ne ovat jo johtaneet siihen, että rajavalvonnan painopistettä on keskitetty Kaakkois-Suomen rajavalvonta-asemille, jolloin rajavalvonta muualla on heikentynyt. Yhdessä varuskuntien lakkauttamisen kanssa tämä on mm. heikentänyt laajalla alueella mahdollisuuksia myös esim. PTR-yhteistyöhön.

Hallintovaliokunnalle annetun lausunnon perusteella muualta ei ole enää säästömahdollisuuksia. Nyt turvallisuusympäristö on muuttanut perusteellisesti ja nopeatkin muutokset ovat mahdollisia.

Rajavartiostoon toimintamenoihin kohdistuvat säästöt vaikuttavat suoraan rajavalvontaa suorittavien henkilötyövuosiin. Ensi vuonna koko Rajavartiolaitoksen henkilökuntaa ovat uhkaamassa 3—4 päivän lomautukset. Tilanne on vaikeutumassa huomattavasti myöhempinä vuosina.

Keskustan valiokuntaryhmä on huolissaan rajavalvonnan kehityksestä. Sillä on merkitystä Suomen kriisivalmiuden ylläpitämisessä erityisesti itärajalla. Henkilöstön lisävähennysten seurauksena Suomi olisi yhä riippuvaisempi naapurimaiden rajaviranomaisten kyvystä ja halusta estää Suomeen suuntautuva laiton maahan-tulo ja muu laitton toiminta.

#### *Ely-keskukset*

Hallituksen säästöt sekä hallituksen epäonnistuminen EU-rakennerahastoneuvotteluissa ovat käynnistäneet ely-keskuksissa yt-neuvottelut. Yhteensä 3 300 henkilön vähennystarve ely-keskuksissa on jopa noin 700 henkilötyövuotta. Neuvottelut koskevat sekä toimintamenoilla pal-

kattua henkilöstöä että rakennerahasto-ohjelman teknisellä tuella palkattua henkilöstöä.

On erittäin valitettavaa, että tilanteeseen on ajauduttu ilman suunnitelmallista ja asteittaista toimintojen sopeuttamista. Tämä ei voi olla vaikuttamatta erittäin kielteisesti ely-keskusten palvelukykyyn elinkeino-, liikenne- ja ympäristöasioissa. Pahimmillaan näin raju saneeraus halvaannuttaa elinkeinojen kehittämistoimintaa kautta maan. Mm. jo nyt kohtuuttomasti aikaa vievät lupa- ja rahoitusprosessit venyisivät entisestään, mikä ei voi olla heijastumatta kielteisesti Suomen kansantalouteen ja työllisyyteen.

Keskustan valiokuntaryhmä korostaa, ettei tilannetta saa käyttää keppihevosenä ely-toimintojen keskittämiseksi sekä ministeriöiden toimivallan vahvistamiselle. Se olisi aluelähtöisen kehittämistoiminnan kannalta vahingollista, koska päätöksenteko etääntyisi varsinaisesta kehittämistoiminnasta.

### ***Mielipide***

Edellä olevan perusteella esitämme,

*että valtiovarainvaliokunta ottaa huomioon edellä mainitun.*

Helsingissä 16 päivänä lokakuuta 2014

Elsi Katainen /kesk  
Timo V. Korhonen /kesk  
Markus Lohi /kesk